

Joseph Pulitzer

Van krantenmagnaat tot kluizenaar

biografie De belangrijkste Amerikaanse persprijs is naar hem vernoemd, maar wie was Joseph Pulitzer? Wat hem groot maakte, bezorgde hem ook veel problemen.

door Hans Renders illustratie Siegfried Woldhek

Woor het eerst in de geschiedenis was de winnaar van de Pulitzerprijs voor journalistiek bijna naar de supermarktblad *The National Enquirer* gegaan. Dat was even schrikken want altijd valt deze prestigieuze prijs toe aan journalisten van *The New York Times*, *The Washington Post* of *The New Yorker*. Maar wie was Joseph Pulitzer? De Amerikaanse journalist-schrijver James McGrath Morris schreef zijn biografie. Nu was dat al eerder gedaan, maar McGrath Morris kon doorgeluk en intensief speurwerk de hand leggen op nieuwe documenten. Voordat Pulitzers broer Albert in 1909 een einde aan zijn leven maakte, liet hij journalisten optekenen dat hij zijn memoires had geschreven. Het manuscript werd nooit gevonden, totdat McGrath Morris het in 2005 op de Parijse zolder van Alberts kleindochter terugvond. Ook spoorde Morris het archief van Pulitzers krant, de *St. Louis Post-Dispatch* op en legde hij de hand op documentatie die onomstotelijk bewijst dat Theodore Roosevelt geprobeerd heeft Pulitzer achter de tralies te krijgen vanwege een artikel waarin hij de latere president Roosevelt een 'leugenaar' noemde. Voordat de in 1847 geboren Pulitzer in 1883 de *New York World* opkocht, had hij al een spectaculair leven achter de rug. Nog maar zeventien was hij toen hij uit Hongarije vertrok. In Antwerpen werd hij geronseld voor het Ameri-

kaanse leger, en hij vocht in de Amerikaanse burgeroorlog. Na acht maanden dacht hij met zijn verdiende soldij een leven in New York te kunnen opbouwen. Dat lukte niet. Hij vertrok naar St. Louis in Missouri omdat hij gehoord had dat daar een grote Duitssprekende gemeenschap woonde (Pulitzer sprak Duits, Hongaars en Frans, maar nauwelijks Engels). In St. Louis leidde hij een typisch emigrantenbestaan. Hij had veel baantjes, weinig geld en zat vaak in de bibliotheek. Naast zijn werk als sjouwer, ober of spoorwegbeambte studeerde hij rechten. Met behulp van een paar vrienden en een 'gepimpt' cv kreeg hij in 1868 een baantje als verslaggever bij de Duitstalige krant *Westliche Post*. Hij bleek goed te kunnen schrijven. Al gauw was hij een bekende verschijning in St. Louis, zo bekend dat het hem lukte afgevaardigde te worden van de Republikeinse Partij, al moest je daar volgens de wet vierentwintig jaar voor zijn. Pulitzer was tweeëntwintig.

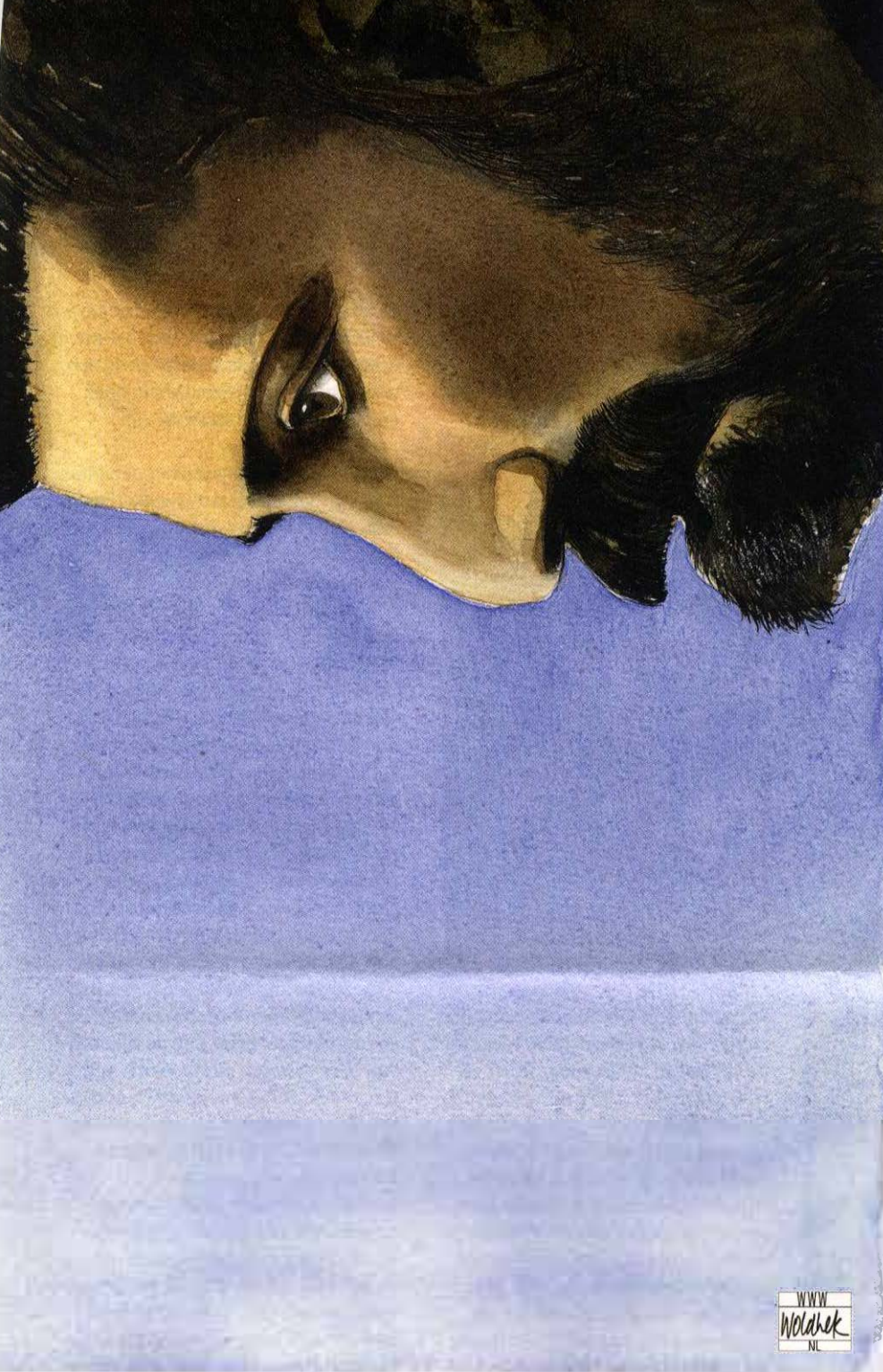
Populistische presentatie

Vanaf dat moment ging het snel. 'There was no money to be made in writing for a paper, only in owning one.' Hij werd eerst deels, toen volledig eigenaar van de *Westliche Post* en zette zich in voor de verkiezing van Horace Greeley, ook zo'n *macher* die met een krant de wereld wilde veranderen. Greeley zette met de *New York Tribune*, een krant vol hard nieuws en onthullingsjournalistiek, een nieuwe norm in de

Amerikaanse journalistiek. Hij zou zeker president zijn geworden – hij was zowel door de Democraten als de Republikeinen genomineerd – als hij niet ten onder was gegaan aan een financieel schandaal.

Pulitzer liet zich door deze tegenvaller niet ontmoedigen en werd lid van de Democratische partij. Ondertussen verkocht hij de *Westliche Post* en verwierf twee Engelstalige kranten. Die voegde hij samen tot de *St. Louis Post-Dispatch*. Daarmee sloeg hij dezelfde richting in als Greeley met zijn *New York Tribune* destijds. Behalve met onthullingsjournalistiek trok zijn krant de aandacht vanwege de populistische nieuws-presentatie. Pulitzer introduceerde cartoons, sport en meer dat op een brede lezersgroep gericht was.

McGrath Morris is niet in de val getrapt alles wat Pulitzer deed als verklaring te gebruiken voor zijn latere succes. Sterker, hij maakt duidelijk dat de eigenschappen die zijn held groot maakten hem ook veel problemen bezorgden. Een meningsverschil met een afgevaardigde van Missouri beslechten door hem een kogel in de knie te schieten was, ook in het rauwe politieke klimaat van toen, ongebruikelijk en vooral dom. Misschien dat zijn spijkerharde houding ten aanzien van zijn broer Albert nog wel als verklaring voor Pulitzers latere succes kan gelden. Albert was eveneens overgekomen uit Hongarije en probeerde met hulp van zijn broer een bestaan op te bouwen. In St. Louis deelden

ze een gehuurde kamer en samen met de bittere armoede die de broers leden, leidde dat onvermijdelijk tot wederzijdse ergernis. Zeg maar wanhoop, want op een avond zette Albert zijn pistool in zijn mond om er een eind aan te maken. 'Not here,' schreeuwde Joseph. Vanaf toen leefde Albert op straat, totdat hij een paar jaar later een gezaghebbend reporter werd van de *Sun*, de eerste massakrant in de VS. Kort daarop kocht Albert de *New York Journal*.

De richting van een krant wordt niet zozeer bepaald door degenen die hem volschrijven, als wel door hoofdredacteurs en eigenaars. In Nederland is dat inzicht enigszins gedempt door redactiestatuten waarin de onafhankelijkheid van redacties wordt gewaarborgd.

Waar stilte was, hoorde hij toch altijd iets

Maar het zal niemand verbazen dat eigenaren van kranten wel degelijk iets te zeggen willen hebben. Dat was in Pultizers tijd niet anders. Vanuit elke plaats die hij bezocht, stuurde hij telegrammen naar zijn personeel om uit te leggen hoe journalistiek bedreven diende te worden.

Nadat Pulitzer de *New York World* kocht, kwam zijn leven pas echt in een stroomversnelling. De krant werd van kust tot kust een groot succes. Zuur voor Pulitzer was dat er een andere ster aan het firmament verscheen: William Randolph Hearst. Met de van Albert Pulitzer gekochte *New York Journal* ging Hearst de concurrentie aan met Joseph Pulitzer in een ongekend heftige strijd om de lezer. Door middel van spectaculaire acties dwongen de twee kranten elkaar tot een vorm van sensatiejournalistiek die later bekend is geraakt onder de term *Yellow Journalism*, genoemd naar de eerste kleurenstrip in een krant: *The Yellow Kid* van Richard Outcoul. Pulitzer trok de aandacht met prijsvragen, luchtballonvaarten en het aanstellen van onderzoeksjournalisten. Alles wat de nieuwsgierigheid van de gewone Amerikaan kon trekken was *fit to print*. De *World* wist heel goed dat die gewone man geïnteresseerd was in het controleren van de macht. Onder invloed van Pulitzer werd de corruptie in het ambtenarenapparaat van New York aangepakt en kwam er een onderzoek naar een corruptieschandaal rondom de toen rijkste man ter wereld en vriend van diverse opeenvolgende Amerikaanse presidenten, de bankier en industrieel J.P. Morgan.

Pulitzer won de strijd tegen Hearst, trok zich vanaf 1890 terug uit zijn bedrijf en leidde een kluisenaarsleven, altijd op zoek naar stilte. Het werd een obsessieve zoektocht, want waar stilte was, hoorde hij toch altijd iets. Hij liet een huis bouwen in New York met geluiddempende materialen, zijn werkkamer was zelfs gebouwd als een soort bunker. Uiteindelijk kocht hij een jacht met een lengte van een voetbalveld, de vijfenveertigkoppige bemanning was geselecteerd op de vaardigheid in stilte te werken. Op die boot is hij ook gestorven, terwijl hem een biografie van Lodewijk XI werd voorgelezen.

Boze tongen beweren dat Pulitzer aan Columbia University een legaat naliet om een opleiding voor journalisten te starten en de prijs in het leven te roepen die zijn geweten moest zuiveren. Naast het feit dat de Columbia University Graduate School of Journalism een van de meest prestigieuze opleidingen ter wereld is, suggereert zo'n opmerking dat Pulitzer met zijn kranten de wereld iets heeft aangedaan. Maar uit deze geslaagde biografie blijkt dat Pulitzer heeft laten zien dat macht die niet gecontroleerd wordt, corrupteert. Joseph Pulitzer zou er geen enkel bezwaar tegen hebben als volgend jaar de naar hem vernoemde prijs naar *The National Enquirer* zou gaan. ■

James McGrath Morris, 'Pulitzer. A Life in Politics, Print, and Power', Harper Collins, 559 p., € 24,45